

Monika Rosa

Audyt zewnętrzny (biegły rewident) a audyt wewnętrzny w zakładzie ubezpieczeń

Zmieniające się przepisy prawne, jak również częste zmiany w środowisku gospodarczym zmagają konieczność bieżącego monitorowania działalności firm i szybkiej reakcji na pojawiające się ryzyka. W tym kontekście znacząca rola przypada funkcji audytu wewnętrznego oraz podmiotowi odpowiedzialnemu za badanie sprawozdania finansowego. Dla kompleksowej analizy działalności jednostki, w tym oceny systemu kontroli wewnętrznej, wskazana jest współpraca obydwu tych funkcji.

Modele współpracy zależą przede wszystkim od organizacji danej firmy, stopnia jej rozwoju, rozwoju funkcji audytu wewnętrznego oraz praktyki wypracowanej w trakcie dotychczasowej współpracy audytu wewnętrznego z biegłym rewidentem.

Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie tej problematyki i wskazanie możliwych pól współpracy, jak również prezentację różnic roli audytu wewnętrznego i biegłego rewidenta. Intencją autorki jest zbliżenie do siebie dwóch audytów w celu zwiększenia wartości ich działań dla firm, a jednocześnie dla rozwoju własnego działania.

Słowa kluczowe: audyt wewnętrzny, audyt zewnętrzny, Wypłacalność II, komitet audytu.

1. Rola i funkcja audytu wewnętrznego w zakładzie ubezpieczeń.

Zgodnie z definicją zamieszczoną w Międzynarodowych Standardach Praktyki Zawodowej Audytu Wewnętrznego IIA (Institute of Internal Auditors): „*Audyt wewnętrzny jest działalnością niezależną i obiektywną, której celem jest przysporzenie wartości i usprawnienie działalności operacyjnej organizacji*”¹. Działalność audytu wewnętrznego ma pomóc organizacji w realizacji jej celów poprzez zastosowanie systematycznego, zdyscyplinowanego podejścia do oceny i udoskonalenia efektywności procesów zarządzania ryzykiem, procesów kontroli i procesów zarządzania organizacją.

Dotychczas obowiązujące uregulowania prawne dotyczące obszaru ubezpieczeń nie zawierały zapisów w zakresie wymogów tworzenia funkcji audytu wewnętrznego w zakładach ubezpieczeń. Dopiero prace nad nowymi wymogami wypłacalności wprowadzają w tym obszarze szereg istotnych zmian. Najistotniejszą z nich jest określenie roli audytu wewnętrznego jako jednej z kluczowych funkcji w organizacji.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpiecze-

¹ Międzynarodowe Standardy Praktyki Zawodowej Audytu Wewnętrznego IIA. Tłumaczenie z języka angielskiego: Stowarzyszenie Audytorów Wewnętrznych IIA Polska (www.theiia.org/standards-guidance).

niowej i reasekuracyjnej Solvency II (Wyłatalność II)² stanowi, że zakłady ubezpieczeń objęte zasięgiem regulacji mają stworzyć skuteczny system, który zapewnia prawidłowe i ostrożne zarządzanie prowadzoną działalnością. Wymagania dyrektywy odnoszą się w szczególności do funkcji zarządzania ryzykiem, funkcji zgodności (*compliance*), aktuarialnej oraz do audytu wewnętrznego. Zgodnie z Solvency II, funkcje: audytu wewnętrznego, zarządzania ryzykiem, *compliance* oraz aktuarialna wchodzi w skład systemu zarządzania w zakładzie ubezpieczeń. Relacje tych funkcji dla wsparcia procesu zarządzania ryzykiem w zakładach ubezpieczeń dobrze oddaje model trzech linii obrony. Zgodnie z nim, pierwszą linię stanowią właściciele ryzyka, funkcja zgodności (*compliance*) to druga linia obrony w organizacji, a trzecia linia to audyt wewnętrzny. Z uwagi na charakter wykonywanych obowiązków funkcja audytu wewnętrznego musi być niezależna od wszystkich pozostałych funkcji w zakładzie ubezpieczeń i odgrywać rolę trzeciej linii obrony w procesie zarządzania ryzykiem, czyli oceniającej poprawność zaprojektowania systemu i skuteczność jego funkcjonowania. Należy podkreślić, że konieczne jest zapewnienie w organizacji właściwej interakcji pomiędzy poszczególnymi liniami obrony.

W dniu 31 października 2013 r. EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority) wydała wytyczne ws. działań przygotowawczych do spełnienia wymogów dyrektywy Wyłatalność II³. W grudniu 2013 r. Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) poinformowała EIOPA o zamiarze stosowania wytycznych dotyczących działań przygotowawczych do wymogów systemu Wyłatalność II. Wytyczne weszły w życie od 1 stycznia 2014 r. i obejmują cztery obszary tematyczne:

- 1) system zarządzania,
- 2) ocenę ryzyk własnych zakładu opartą na ORSA⁴,
- 3) przekazywanie informacji do nadzoru,
- 4) procesy przedaplikacyjne dotyczące modeli wewnętrznych.

Celem wytycznych jest zapewnienie, aby krajowe organy nadzoru, zakłady ubezpieczeń, zakłady reasekuracji oraz grupy ubezpieczeniowe podejmowały aktywne kroki w celu wdrożenia określonych wymogów dyrektywy Wyłatalność II w sposób spójny w całej Unii Europejskiej. Wytyczne zostały przekazane przez UKNF do wszystkich zakładów ubezpieczeń. W lutym 2015 r. oraz w lutym 2016 r. organy nadzoru powinny przedłożyć EIOPA raporty z postępów w stosowaniu wytycznych na danym rynku.

Zgodnie z art. 44, 46, 47 i 48 dyrektywy Wyłatalność II krajowe organy nadzoru powinny zapewnić, aby zakłady ubezpieczeń w odpowiedni sposób wdrożyły następujące kluczowe funkcje: funkcję zarządzania ryzykiem, funkcję zgodności z przepisami, funkcję audytu wewnętrznego oraz funkcję aktuarialną.

² Dz. Urz. UE L 335 z 17 grudnia 2009 r.

³ Strona www.knf.gov.pl, Wytyczne przygotowawcze EIOPA.

⁴ Own Risk and Solvency Assessment.

Szerzej zadania związane z funkcją audytu wewnętrznego poruszone zostały w art. 47 dyrektywy Wyplacalność II, zgodnie z którym właściwe krajowe organy nadzoru powinny zapewnić, aby zakład ubezpieczeń wymagał, by funkcja audytu wewnętrznego co najmniej:

- a) ustanawiała, wdrażała i utrzymywała plan audytu, określający działania w zakresie audytu, jakie należy podjąć w nadchodzących latach, biorąc pod uwagę ogół działalności i system zarządzania zakładu;
- b) stosowała podejście oparte na ryzyku przy wyznaczaniu priorytetów;
- c) przedstawiała plan audytu organowi administrującemu, zarządzającemu lub nadzorcemu zakładu;
- d) wydawała raport z audytu wewnętrznego dla organu administrującego, zarządzającego lub nadzorczego zawierający poczynione ustalenia oraz zalecenia, w tym przewidywany czas na usunięcie wad oraz wskazywała osoby odpowiedzialne za ich usunięcie, jak również informacje dotyczące wypełnienia zaleceń audytu;
- e) przynajmniej raz do roku przedstawiała organowi administrującemu, zarządzającemu lub nadzorcemu raport z audytu wewnętrznego;
- f) weryfikowała zgodność z decyzjami podejmowanymi przez organ administrujący, zarządzający lub nadzorczy zakładu na podstawie zaleceń, o których mowa w lit. d).

W wytycznych dotyczących systemu zarządzania znajdują się ponadto zapisy podkreślające niezależność audytu wewnętrznego: zgodnie bowiem z art. 47 dyrektywy Wyplacalność II krajowe organy nadzoru powinny zapewnić, aby zakład ubezpieczeń ustanowił, iż przy przeprowadzaniu audytu wewnętrznego oraz przy ocenianiu i przekazywaniu informacji na temat wyników audytu – funkcja audytu wewnętrznego nie podlega wpływowi organu administrującego, zarządzającego lub nadzorczego zakładu, który mógłby mieć negatywny wpływ na jej niezależność i bezstronność.

Obszar relacji audyt wewnętrzny – audyt zewnętrzny poruszony został w Międzynarodowych Standardach Praktyki Zawodowej Audytu Wewnętrznego IIA, które określają rolę audytu wewnętrznego w koordynowaniu działań zarówno z wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi wykonawcami usług zapewniających i doradczych. Zgodnie ze standardem 2050 IIA⁵ koordynacja ta ma na celu zapewnienie odpowiedniego zakresu audytu oraz uniknięcie dublowania wysiłków. Zgodnie z rekomendacjami IIA, koordynacja ta powinna uwzględnić zarówno naturę i zakres działań planowanych przez audytora zewnętrznego, a także ocenę ryzyka, stosowane przez audytora zewnętrznego techniki, metody i terminologię. Ma ona również umożliwić efektywną komunikację oraz ocenę pracy audytora zewnętrznego w zakresie jego przydatności dla audytu wewnętrznego.

Audytora zewnętrznego może korzystać z rezultatów pracy audytora wewnętrznego. Aby jednak było to możliwe konieczne jest zapoznanie się przez audytora zewnętrznego ze stosowanymi przez audyt wewnętrznego technikami, metodami

⁵ www.theiia.org/standards-guidance

i terminologią. Międzynarodowe Standardy Praktyki Zawodowej Audytu Wewnętrznego IIA podkreślają, że niezbędnym warunkiem do satysfakcjonującej współpracy obu stron jest wzajemny dostęp do programów audytorskich, materiałów roboczych, raportów i innej dokumentacji roboczej.

Zapewnienie należytej efektywności współpracy musi być poparte spotkaniami w celu przedyskutowania planowanych działań zarządzającego audytem wewnętrznym z audytorem zewnętrznym. Wskazane jest, aby spotkania te miały cykliczny charakter (przynajmniej raz w roku). Zarządzający audytem wewnętrznym jest zobowiązany do przeprowadzania regularnych ocen efektywności współpracy audytu wewnętrznego i zewnętrznego, a ocena ta winna być przekazywana kierownictwu wyższego szczebla (zarządowi).

2. Rola i funkcja audytu zewnętrznego (biegłego rewidenta)

Informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych są wykorzystywane w celu podjęcia konkretnych decyzji przez różnych uczestników rynku. W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabiera rzetelność i wiarygodność informacji prezentowanych w sprawozdaniach finansowych. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (dalej: ustawa) wprowadziła w art. 64 obowiązek badania sprawozdań finansowych⁶.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy „*celem badania sprawozdania finansowego jest wyrażenie przez biegłego rewidenta pisemnej opinii wraz z raportem o tym, czy sprawozdanie finansowe jest zgodne z zastosowanymi zasadami (polityką) rachunkowości oraz czy rzetelnie i jasno przedstawia sytuację majątkową i finansową, jak też wynik finansowy badanej jednostki*”. Zgodnie z ustawą opinia, o której mowa wyżej, powinna w szczególności stwierdzać, czy badane sprawozdanie finansowe:

- 1) zostało sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych;
- 2) zostało sporządzone zgodnie z określonymi ustawą zasadami rachunkowości;
- 3) jest zgodne co do formy i treści z obowiązującymi jednostkę przepisami prawa, statutem lub umową;
- 4) przedstawia rzetelnie i jasno wszystkie istotne dla oceny jednostki informacje.

W opinii należy również poinformować o niedopełnieniu, do dnia wyrażenia opinii, obowiązków złożenia we właściwym rejestrze sądowym i do ogłoszenia sprawozdania finansowego za rok lub lata poprzedzające rok obrotowy oraz wskazać na stwierdzone podczas badania poważne zagrożenia dla kontynuacji działalności przez jednostkę. Opinia powinna w sposób jednoznaczny wskazywać powody wyrażenia zastrzeżeń do sprawozdania finansowego, wyrażenia opinii negatywnej lub odmowy wyrażenia opinii, z uwagi na zaistnienie okolicz-

⁶ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 330, z późn. zm.).

ności uniemożliwiających jej sformułowanie. Zastrzeżenia należy wyrazić w sposób wskazujący na ich zasięg.

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej⁷ wybór podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych zakładu ubezpieczeń i zakładu reasekuracji powinien być dokonany przed upływem roku obrotowego, jednakże ten sam podmiot nie może być wybrany na okres dłuższy niż 5 lat. O wyborze podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych zakład ubezpieczeń i zakład reasekuracji powinien zawiadomić organ nadzoru nie później niż w terminie 7 dni od dnia wyboru.

W założeniach do nowej wersji ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (przyjętej przez Radę Ministrów w styczniu 2015 r.) w rozdziale 11 został nałożony nowy obowiązek dotyczący **sprawozdania o wypłacalności i kondycji finansowej zakładu ubezpieczeń lub zakładu reasekuracji**. Dokument ten powinien **podlegać badaniu** przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych. Opinia wraz z raportem powinna być opublikowana razem ze sprawozdaniem o wypłacalności i kondycji finansowej. W ustawie zostaną określone cele badania sprawozdania o wypłacalności i kondycji finansowej przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, natomiast zakres badania sprawozdania o wypłacalności i kondycji finansowej przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych oraz zakres informacji zawartych w opinii i raporcie biegłego rewidenta planuje się określić w drodze rozporządzenia przez Ministra Finansów.

Celem wprowadzenia audytu sprawozdań o wypłacalności i kondycji finansowej jest zapewnienie odpowiedniego poziomu wiarygodności informacji ujawnianych przez zakład, w szczególności w odniesieniu do wypłacalności. Audyt dostarczyłby niezależnej oceny spełnienia przez zakład wymogów związanych z ustawą. Audyt powinien być przeprowadzony przez profesjonalnych audytorów zgodnie z wymogami międzynarodowych standardów audytu. Po przeprowadzonym badaniu powinien być sporządzony raport i opinia biegłego rewidenta, które powinny być opublikowane razem ze sprawozdaniem o wypłacalności i kondycji finansowej.

3. Modele współpracy audytora zewnętrznego i wewnętrznego w zakładzie ubezpieczeń

Opisując podstawowe modele współpracy audytora zewnętrznego i audytu wewnętrznego warto rozpocząć od prezentacji różnic między audytem wewnętrznym a zewnętrznym.

Podstawową różnicą jest inne spojrzenie na przedmiot badania. Audytor zewnętrzny zwraca uwagę na to, co było i na tej podstawie wyciąga wnioski odnośnie do stanu systemu zarządzania; występuje tu więc jedynie diagnoza. Natomiast audytor wewnętrzny skupia się na działaniu systemu i przyszłych skut-

⁷ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 950, z późn. zm.).

Audyt zewnętrzny (biegły rewident) a audyt wewnętrzny w zakładzie ubezpieczeń

kach oraz środkach zaradczych, a zatem oprócz diagnozy znaleźć tu można także wstępne elementy procesu projektowania.

Kryterium porównania	Audyt wewnętrzny	Audyt zewnętrzny
Cel audytu	Ocena systemu kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem i ładu korporacyjnego realizowana na podstawie wymagań zewnętrznych i wewnętrznych w organizacji	Wykazanie zdolności organizacji do spełnienia określonych wymagań wynikających z przepisów zewnętrznych
Zainteresowane strony	Skierowany głównie do odbiorcy wewnętrznego: władz towarzystwa, kadry kierowniczej, pracowników niższego szczebla	Skierowany głównie do odbiorcy zewnętrznego: akcjonariuszy w przypadku spółki akcyjnej, członków w przypadku TUV, klientów, regulatora, traktowany jako ocena pracy zarządu
Koncentracja uwagi	Uwaga skupiona na doskonaleniu procesów i osiągnięciu celów organizacji	Uwaga koncentruje się na zbieraniu i analizie dowodów z przeszłości
Częstotliwość	Audyty przeprowadzane wielokrotnie w ciągu roku, planowo i regularnie, ale również działania <i>ad hoc</i>	Prowadzony co roku
Zakres	Obejmuje całą organizację, analizuje dokonania przeszłe, jak i zamierzenia zarówno w krótkim okresie, jak i długookresowe	Koncentruje się na danych finansowych z okresu przeszłego. Informacje z zakresu organizacji działania oraz procesów w spółce oceniane są poprzez pryzmat efektywności działania komórki kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego. Zamierzenia przyszłe jedynie w zakresie ograniczonym do oceny kontynuacji działalności spółki w okresie następnych 12 miesięcy. Opiera się głównie na dokumentach finansowych i rozmowach z pracownikami
Zakres badania	Pełne, od strategii do szczegółowych operacji. Koncentracja na procesach	W zależności od przyjętego planu badania, zwykle schodzi do poziomu zadań opisanych w procedurach oraz weryfikacji dokumentów niezbędnych do wydania opinii o sprawozdaniu finansowym
Znajomość organizacji	Dogłębna	Ograniczona do zakresu badania
Wpływ na doskonalenie	Jedno z podstawowych narzędzi doskonalenia systemu zarządzania	Niewielki

W oparciu o opracowanie S. Wawaka, *Różnice między audytem zewnętrznym a wewnętrznym*.

Modele współpracy audytu zewnętrznego i audytu wewnętrznego można podzielić na cztery podstawowe rodzaje:

Model I – Niezależne działania, czyli brak komunikacji i współpracy między biegłym rewidentem a audytem wewnętrznym.

Model II – Praca równoległa, czyli oddzielne przeprowadzanie audytów oraz ograniczona wymiana informacji.

Model III – Współpraca stała, czyli wspólna ocena ryzyka, synergia w obszarze przeprowadzania testów kontroli.

Model IV – Partnerstwo, czyli intensywna współpraca, wysoki poziom wymiany informacji, wiedzy i doświadczenia oraz wspólnie prowadzone audyty.

W ramach pracy Podkomisji ds. Audytu i Kontroli Wewnętrznej Polskiej Izby Ubezpieczeń w 2011 r. przygotowano zostało przy współpracy z firmą Ernst and Young opracowanie pt. „Dobre praktyki w zakresie współpracy między audytem wewnętrznym a biegłym rewidentem w zakładach ubezpieczeń”⁸. W trakcie prac nad tym opracowaniem przeprowadzono ankietę wśród zakładów ubezpieczeń dotyczącą współpracy audytu wewnętrznego i zewnętrznego.

Wyniki ankiety zaprezentowane w powyższym opracowaniu Polskiej Izby Ubezpieczeń wskazały na to, że w większości polskich zakładów ubezpieczeń funkcjonuje Model II lub mamy do czynienia z fazą pośrednią między Modelem I a II. Oznacza to, że dominującą formą relacji audytu wewnętrznego z biegłym rewidentem jest relacją charakterystyczną dla systemów prawno-finansowych w fazie tworzenia i rozwoju. W modelu tym wykształca się dopiero praktyka audytów oraz identyfikowane są potencjalne możliwości współpracy. W pewnym sensie już istnieją zaczątki współpracy polegające na sporadycznych spotkaniach i wymianie informacji, często ma ona jednak jeden kierunek, czyli przekazywanie raportów z audytów wewnętrznych biegłemu rewidentowi. Komunikacja w drugą stronę jest znacznie utrudniona i zależy bardziej od osobistych relacji niż od wypracowanych zasad współpracy.

Jak wynika z wniosków autorów ww. opracowania modelem, do którego należy dążyć w ramach wypracowanych zasad współpracy pomiędzy audytem wewnętrznym i biegłym rewidentem wydaje się być model partnerski. Fundamentami tego modelu jest współpraca w ramach sformalizowanego systemu kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem. Wspomniany system kontroli wewnętrznej polega m.in. na stworzeniu i okresowej aktualizacji pełnej dokumentacji procesów, ryzyk oraz mechanizmów kontrolnych istniejących w jednostce. Dokumentacja powstaje w trakcie wdrażania systemu, a jej audytorami są właściciele procesów, audyt wewnętrzny oraz biegły rewident. W tym modelu audyt wewnętrzny i biegły rewident wspólnie rozważają ryzyka istniejące w zakładzie ubezpieczeń oraz decydują, które z nich są istotne dla celów badania sprawozdania finansowego i dla audytu wewnętrznego.

Rozwój współpracy między biegłym rewidentem a audytem wewnętrznym jest procesem ciągłym – współpraca ewoluje od najprostszych relacji, lub ich braku, do tych modeli, w których wspólna praca jest ważnym elementem wspierającym proces zarządzania ryzykiem. Proces ten zależy od stopnia rozwoju systemu prawno-finansowego obowiązującego w danym kraju, a co za tym idzie wymogów stawianych przed biegłym rewidentem i audytem wewnętrznym. Pośrednio jest również funkcją świadomości inwestorów lub akcjonari-

⁸ www.piu.org.pl

riuszy danego zakładu ubezpieczeń i ich potrzeb co do zapewnienia poprawności sprawozdań finansowych oraz identyfikacji i adresowania poszczególnych ryzyk wbudowanych w działalność danego zakładu ubezpieczeń. Niewątpliwie dla zakładów ubezpieczeń w Polsce nadchodzi właśnie czas, po wielu latach zdobywania doświadczeń i wykształcania praktyki, na stosowanie bardziej zaawansowanych modeli współpracy, w szczególności w świetle wy-mogów dyrektywy Solvency II.

4. Zadania komitetu audytu w obszarze relacji audyt zewnętrzny a audyt wewnętrzny

Opisując rolę funkcji audytu wewnętrznego i audytu zewnętrznego w organizacji nie można nie wspomnieć o roli komitetu audytu w procesie monitorowania skuteczności systemów kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego i zarządzania ryzykiem.

Komitet audytu powinien być powołany w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, czyli do 6 grudnia 2009 r. (dalej: ustawa o biegłych rewidentach)⁹.

Ustawa o biegłych rewidentach określiła liczebność komitetu audytu na co najmniej 3 członków, w tym przynajmniej jeden członek powinien spełniać warunki niezależności i posiadać kwalifikacje w dziedzinie rachunkowości lub rewizji finansowej (art. 86 ust. 4). W jednostkach, w których rada nadzorcza składa się z nie więcej niż 5 członków, zadania komitetu audytu mogą zostać powierzone radzie nadzorczej (art. 86 ust. 3), co ma rzeczywiście miejsce w części zakładów ubezpieczeń.

Do zadań ustawowych komitetu audytu należy, zgodnie z ustawą o biegłych rewidentach w szczególności monitorowanie:

- 1) procesu sprawozdawczości finansowej;
- 2) skuteczności systemów kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego oraz zarządzania ryzykiem;
- 3) wykonywania czynności rewizji finansowej;
- 4) niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych.

W listopadzie 2010 r. Urząd Komisji Nadzoru Finansowego przygotował rekomendacje dotyczące funkcjonowania komitetu audytu¹⁰. Do zadań komitetu audytu w ramach współpracy z audytem wewnętrznym należą w świetle ww. rekomendacji m.in.:

- 1) zapewnienie niezależności funkcji audytu wewnętrznego;
- 2) zapewnienie, iż funkcja audytu wewnętrznego działa zgodnie z powszechnie przyjętymi i obowiązującymi standardami audytu wewnętrznego pod

⁹ Dz. U. Nr 77, poz. 649, z późn. zm.

¹⁰ *Rekomendacje dotyczące funkcjonowania Komitetu Audytu*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, listopad 2010.

- względem kwalifikacji, niezależności, organizacji i jakości pracy oraz zasobów;
- 3) okresowa ocena funkcji audytu wewnętrznego z uwzględnieniem jej niezależności i znaczenia/istotności jej raportów;
 - 4) opiniowanie planu audytów na kolejny rok;
 - 5) analiza ewentualnych odstępstw od ustalonego planu audytu oraz analiza propozycji dotyczących usprawnienia procesu audytu;
 - 6) wspieranie audytu wewnętrznego w sytuacjach zidentyfikowania nieprawidłowości i niemożności uzyskania odpowiednich wyjaśnień;
 - 7) dokonywanie przeglądu wyników działania systemu kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego, z uwzględnieniem uwag i rekomendacji pochodzących z okresowego niezależnego przeglądu funkcji audytu wewnętrznego;
 - 8) weryfikacja adekwatności i efektywności systemu kontroli wewnętrznej przy udziale: biegłego rewidenta, audytora wewnętrznego lub podmiotów zewnętrznych; proponowanie ulepszeń procedur w zakresie kontroli wewnętrznej lub wskazanie obszarów, które wymagają bardziej szczegółowej kontroli.

W ramach zadań komitetu audytu, dotyczących monitorowania skuteczności systemów kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego oraz wykonywania czynności rewizji finansowej, wskazane jest m.in. podejmowanie działań w obszarze koordynacji współpracy pomiędzy audytem zewnętrznym i wewnętrznym, a w szczególności:

- 1) wspólna dyskusja na temat projektu rocznego planu audytu wewnętrznego i zakresu badania sprawozdania finansowego, w tym stosowanej metodyki i percepcji ryzyka;
- 2) ocena koordynacji pracy między biegłym rewidentem i audytem wewnętrznym, w tym stwierdzenie, czy ich praca jest dublowana oraz ewentualne podanie przyczyny dublowania prac;
- 3) weryfikacja sprawozdań finansowych przed ich zatwierdzeniem oraz dyskusja z biegłym rewidentem i audytem wewnętrznym na temat ewentualnych słabości w systemie kontroli wewnętrznej zidentyfikowanych w ramach badania;
- 4) wspólne rozpatrywanie wyników monitoringu realizacji rekomendacji wydanych w ramach badania sprawozdania finansowego;
- 5) komunikacja oraz formalne aspekty współpracy a standardy audytu wewnętrznego.

W lipcu 2014 r. Komisja Nadzoru Finansowego wydała *Zasady ładu korporacyjnego w instytucjach nadzorowanych*¹¹. W *Zasadach* zostały uwypuklone kwestie roli komitetu audytu w zakresie monitorowania wykonywania czynności rewizji finansowej. I tak np. podkreślona została kwestia niezależności, jaką powinni cechować się członkowie komitetu audytu lub członkowie organu nad-

¹¹ Zasady ładu korporacyjnego zostały przyjęte na posiedzeniu Komisji Nadzoru Finansowego w dniu 22 lipca 2014 r.

zorującego, którzy posiadają kompetencje z dziedziny rachunkowości lub rewizji finansowej. Komitet audytu lub organ nadzorujący w ramach monitorowania wykonywania czynności rewizji finansowej powinien uzgadniać zasady przeprowadzania czynności przez biegłego rewidenta, w tym w zakresie proponowanego planu czynności. Komitet audytu lub organ nadzorujący podczas przedstawiania wyników czynności rewizji finansowej przez biegłego rewidenta powinien wyrazić swoją opinię o sprawozdaniu finansowym, którego dotyczy czynności rewizji finansowej. *Zasady* wprowadzają obowiązek dokumentowania współpracy komitetu audytu i organu nadzorującego z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych. Rozwiązanie umowy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych powinno zostać poddane ocenie organu nadzorującego, który informację o przyczynach tego rozwiązania zamieści w corocznym raporcie zawierającym ocenę sprawozdań finansowych instytucji nadzorowanej.

Warto w tym miejscu wspomnieć o zmianach regulacyjnych w ustawodawstwie UE dotyczących roli komitetu audytu w jednostkach zaufania publicznego. Nowe regulacje – dyrektywa Parlamentu UE 2014/56/UE i rozporządzenie KE 537/2014 zmieniające dyrektywę 2006/43/WE w sprawie badania sprawozdań finansowych¹² proponują zupełnie nowe podejście do komitetów audytu. Kwestie związane z proponowanymi rozwiązaniami dotyczą tego, czy rola komitetu audytu powinna zostać wzmocniona, a może komitet audytu w ogóle wyodrębni się ze struktur rady nadzorczej i stanie się odrębnym organem w organizacji? Istotna jest również sprawa wyboru członków komitetu, zakres zadań, jaki zostanie im przypisany, jak również spełnienie wymogów kompetencji członków komitetu audytu. Dyrektywę należy wprowadzić do prawa wewnętrznego państw członkowskich UE w terminie dwóch lat od ich wejścia w życie – czyli od 16 czerwca 2014 r. do 16 czerwca 2016 r. Podobnie jest w przypadku rozporządzenia.

Wszystkie powyższe regulacje czy rekomendacje wyraźnie wskazują na duże znaczenie komitetu audytu w procesie monitorowania działalności zakładu ubezpieczeń. Znacząca jest tutaj również rola komitetu audytu w kontaktach z audytorem zewnętrznym oraz audytem wewnętrznym i ostateczne „spięcie” oceny systemu kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem w zakładzie ubezpieczeń.

Monika Rosa

*dyrektor Biura Audytu Wewnętrznego w Ubezpieczenia Pocztowe
(Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych
oraz Pocztove Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie SA)*

¹² Dz. Urz. UE L 158/196.

Bibliografia

- Audyt wewnętrzny. Spojrzenie praktyczne*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2004
- Mikołajczyk B., Krawczyk M., *Audyt wewnętrzny w teorii i praktyce ubezpieczeniowej*, PWE 2010.
- Dobre praktyki w zakresie współpracy między audytem wewnętrznym a biegłym rewidentem w zakładach ubezpieczeń*, PIU, 2011
- Komitet Audytu – pierwsze kroki. Przewodnik dla praktyków*. Praca zbiorowa pod kierownictwem Pawła Spiechowicza. KA, PID, 2011
- Komitety Audytu w Polsce w 2010 roku*, PwC, KA, PID, SEG, 2011
- Międzynarodowe Standardy Audytu Wewnętrznego IIA, The IIA
- Moeller R., *Nowoczesny audyt wewnętrzny*, Wolters Kluwer 2013.
- Rekomendacje dotyczące funkcjonowania Komitetu Audytu*, Urząd KNF, 2010
- Roszewski Z., Andrusiewicz G., *Audyt wewnętrzny w zintegrowanym systemie zarządzania ryzykiem w zakładach ubezpieczeń*, Prawo Asekuracyjne 2013, nr 3, s. 117
- Zasady tadu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*, KNF, 2014

External Auditor and Internal Audit in the Insurance Undertaking

Changing legislation, as well as rapid changes in the economic environment enhance the need for ongoing monitoring of companies' business and immediate response to emerging risks. In this context, a significant role is played by both the internal and external audit.

The cooperation of these two functions is necessary for a comprehensive analysis of the activities of the entity, including the assessment of the internal control system.

The cooperation models depend mainly on the organization of the company, the degree of its development, the growth of the internal audit function and the practice adopted in the course of previous cooperation of internal audit with the external auditor.

This article aims to introduce these issues and identify possible areas for cooperation, as well as to present the differences between the role of the internal audit and the external auditor. The author's intention is to bring the two audits closer in order to increase the value of their work not only for companies, but also for the development of their own activities.

Keywords: Internal Audit, External Audit, Solvency II, Audit Committee.